

ПОСІБНИК «ПРОСТІР, ДРУЖНІЙ ДО ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ», УКРАЇНА

ПОДЯКИ

Ми хотіли б висловити нашу щирю вдячність і подяку різним організаціям та окремим особам, які поділилися своїм досвідом і технічним внеском під час розробки посібника «Простір, дружній до дітей та підлітків» (ПДД/ПДП) в Україні.

Особлива подяка таким партнерам у сфері захисту дітей, які активно працюють та впроваджують ПДД/ПДП в Україні: World Vision, Plan International, TGH (Triangle Génération Humanitaire), ЮНІСЕФ, УВКБ ООН, «Рокада», «Проліска», «Десяте квітня», «Неємія», Save the Children, SOS Children's Villages International, «Рокада», «Проліска», «Десяте квітня», «Неємія» та Координаційній групі з питань захисту дітей. Ми також хотіли б висловити особливу подяку Уряду України в особі Міністерства соціальної політики за активну участь у процесі розробки та надання технічних рекомендацій. Їхня прихильність до благополуччя і захисту дітей та підлітків в Україні була неоціненною.

Без співпраці, досвіду та відданості всіх організацій, окремих осіб та Уряду України розробка посібника «Простір, дружній до дітей та підлітків» була б неможливою. Ми безмежно вдячні за їхній внесок і непохитну відданість справі сприяння благополуччю та захисту дітей і підлітків у постраждалих від кризи регіонах України.

ЗМІСТ

Подяки	1
Вступ до посібника «Простір, дружній до дітей та підлітків»	3
Цільова аудиторія	5
Безпека та благополуччя дітей у складних життєвих обставинах:	5
Роль ПДД	5
Що таке ПДД?	5
Модальності та коли їх використовувати	6
Хто користується ПДД?	7
ПДД: Принципи кращої практики	8
1. ПДД - це захищене та безпечне середовище для дітей.....	8
2. ПДД забезпечують стимулююче та сприятливе середовище для дітей та підлітків.	10
3. ПДД спираються на існуючі структури та можливості в громаді.....	11
4. Під час розробки та впровадження ПДД мають враховувати найкращі інтереси та благополуччя дітей, які користуються послугами ПДД, а також використовувати підходи, що передбачають участь, інклюзивність та недопущення дискримінації.....	11
Найкращі інтереси та благополуччя дітей:.....	11
Партисипативний підхід:	12
Інклюзивний та недискримінаційний підхід:	12
Ключові аспекти створення ПДД	13
A. Включення питань захисту дітей в діяльність ПДД	14
B. Проведення оцінки.	14
C. Вибір місця для створення ПДД	15
D. Пошук, перевірка та відбір персоналу	18
E. Навчання персоналу, контроль та наставництво для всіх керівників.	19
F. Організація комплексної підтримки та послуг.....	21
G. Механізми подання скарг та зворотного зв'язку	23
H. Моніторинг та оцінка	23
Поетапне припинення діяльності або перехід у контекстно-відповідний спосіб.	27
Додаток:	32
Додаток А: Контрольний список моніторингу ПДД.....	32
Додаток В: Додаткові вказівки щодо дій під час повітряної тривоги.....	34
ДОДАТОК С: Захист дітей.....	36

Що таке складання програм з урахуванням захисту дітей	37
Контрольний список щодо захисту дітей	37
Зразок Політики забезпечення захисту дітей	38
Зразки кодексів поведінки.....	39
<i>Корисні посилання та ресурси</i>	<i>41</i>

ВСТУП ДО ПОСІБНИКА «ПРОСТІР, ДРУЖНІЙ ДО ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ»

Цей посібник розроблено для підтримки організацій, які займаються створенням та функціонуванням Просторів, дружніх до дітей та/або підлітків (ПДД/ПДП) в Україні.

Мета - досягти спільного розуміння стандартів ПДД/ПДП

Покращити стандарти та спроможність персоналу на місцях, надавши необхідні знання для підтримки проектування та функціонування простору, дружнього до дітей/підлітків. Це сприятиме розумінню того, як розробляти та впроваджувати ПДД/ПДП в Україні, де благополуччя дітей перебуває під загрозою внаслідок конфлікту.

ПДД/ПДП зазвичай використовуються як тимчасова підтримка для догляду та захисту дітей у надзвичайних ситуаціях. Вони також використовуються як перехідні структури, що забезпечують перехід до раннього відновлення та довгострокової підтримки вразливих дітей. Важливо продумати стратегію переходу та виходу з ситуації з самого початку планування.

Зокрема, цей посібник має на меті допомогти у відборі співробітників та волонтерів ПДД, забезпечити розширення та зміцнення знань, навичок та ставлення співробітників, які займаються питаннями захисту, польового персоналу та волонтерів, щоб вони могли реагувати на багатогранні потреби дітей та пом'якшувати будь-які ризики у сфері захисту під час виконання своїх обов'язків або перебування у ПДД.

Посібник містить ключові аспекти, починаючи від вибору місця, підходу та типу програми, які найкраще відповідають ситуації, що склалася. Щоб мати змогу користуватися добіркою керівних принципів і матеріалів на рівні політики для ПДД, цей посібник було розроблено у простому форматі.

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

Цей посібник призначений для організацій, орієнтованих на дітей, які планують, створюють та/або впроваджують структурні, програмні, управлінські та організаційні аспекти Просторів, дружніх до дітей та підлітків (ПДД/ПДП).

БЕЗПЕКА ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ:

РОЛЬ ПДД

Діти та підлітки (до 18 років) в гуманітарних ситуаціях стикаються з багатьма різними загрозами їхній безпеці та благополуччю, які можуть мати руйнівний вплив на їхній розвиток. В умовах кризи в Україні діти та підлітки можуть зіткнутися з руйнуванням своїх громад; вимушеним переміщенням з дому, школи та громади; розлукою з близькими або втратою близьких; депривацією та травмами. Багато дітей і підлітків сьогодні змушені переїжджати через тривалі кризові ситуації, як разом зі своїми опікунами, так і без них. Багато з них зазнають травматичних подій, фізичного, сексуального та гендерного зумовленого насильства, психологічного насильства, порушення системи освіти, що призводить до того, що більшість дітей не мають можливості відвідувати школу. Забезпечення безпеки дітей, підтримка та збереження їхнього психосоціального благополуччя є надзвичайно важливими.

Простори, дружні до дітей та підлітків (ПДД/ПДП), використовуються гуманітарними організаціями для розширення доступу дітей та підлітків до безпечного середовища та сприяння їхньому психосоціальному благополуччю. Усі групові заходи, спрямовані на благополуччя дітей та підлітків, такі як ПДД/ПДП, мають бути частиною загальних зусиль із захисту дітей в умовах надзвичайної ситуації/захисту дітей у гуманітарній діяльності, які доповнюють і координують інші заходи, такі як освіта або харчування, щоб забезпечувати дітям цілісну підтримку. У таких центрах батьки та опікуни можуть отримати підтримку та дізнатися більше про догляд та захист своїх дітей та підлітків.

Фото 1. Координатори Дитячої точки «Спільно» Малин провели освітньо-інформаційну бесіду для учнів школи №

ЩО ТАКЕ ПДД?

ПДД – це точка входу до встановлених і формалізованих заходів із захисту дітей, безпечне місце, де діти можуть зустрічатися з іншими дітьми та підлітками, гратися, відпочивати, здобувати навички для підвищення життєстійкості, брати участь у заходах, дружніх до дітей. ПДД є ключовою точкою входу для виявлення проблем у сфері захисту дітей та надання послуг із захисту. ПДД прагнуть підтримувати всіх дітей та підлітків без дискримінації, покращуючи соціальну згуртованість шляхом сприяння інклюзії та рівності. Це стосується дівчаток і хлопчиків різного віку, етнічного та релігійного походження, життєвих ситуацій та здібностей. ПДД

часто є частиною комплексних програм у надзвичайних ситуаціях, включаючи заходи з охорони здоров'я та гігієни, грошові виплати для захисту, розподіл непродовольчих товарів. Іноді вони також можуть надавати простір для інших цільових груп.

ПДД можуть розташовуватися в різних місцях, зокрема в школах, громадських центрах, гуманітарних організаціях або в інших безпечних місцях у громаді.

Мета ПДД:

Створити безпечне та захищене середовище.

Стати платформою для обміну життєво важливими повідомленнями та підтримки громади.

Забезпечити структуру та відновити нормальне життя

Виховувати стійкість, самоповагу та впевненість у собі

Розвивати та підтримувати критичні навички навчання та розвитку.

Створювати можливості для дитячих ігор.

Сприяти взаємодії між дітьми та підлітками одного та різного віку.

Налагодити позитивну та сприятливу взаємодію між дорослим і дитиною, дорослим і дитиною/підлітком.

Виявляти, підтримувати та перенаправляти дітей з особливими потребами у захисті.

Виявляти та перенаправляти дітей для отримання міжсекторальної підтримки (наприклад, у сфері охорони здоров'я, харчування, освіти)

МОДАЛЬНОСТІ ТА КОЛИ ЇХ ВИКОРИСТОВУВАТИ

Тимчасовий ПДД/ПДП можна створити швидко, з невеликими ресурсами та матеріалами, після проведення швидкої оцінки в надзвичайних ситуаціях або під час гуманітарних криз. Тимчасовий ПДД забезпечує дітям та підліткам безпеку, підтримку та можливість брати участь у заходах, які відповідають стандартам «не нашкідь», а також оцінку потреб дітей та підлітків і їхніх сімей. Створення тимчасових ПДД визначається обставинами, в яких перебувають діти, та міркуваннями безпеки, а в ідеалі планується спільно з громадою, щоб бути впевненим у доцільності та корисності такого простору. Тимчасові ПДД можуть бути ліквідовані після відкриття шкіл. Вони також можуть перейти в заклади раннього відновлення та розвитку, такі як дитячі садки або групи подовженого дня.

Стаціонарні ПДД/ПДП часто використовуються як доповнення до інших послуг, призначених для довготривалих або постійних ситуацій тривалого переміщення або гуманітарної кризи. В Україні ПДД можуть створюватися в центрах колективного проживання та в громадських центрах.

Мобільні ПДД можуть використовуватися як частина мобільної команди із захисту дітей у надзвичайних ситуаціях, де є велика кількість новоприбулого населення, в тому числі внутрішньо переміщених осіб, особливо дітей, які потребують допомоги. Найімовірніше, ПДД створюватимуться як друга лінія реагування. Мобільні ПДД можуть також використовуватися в довготривалих кризових ситуаціях для доступу до важкодоступних груп населення.

ХТО КОРИСТУЄТЬСЯ ПДД?

Основними користувачами ПДД/ПДП є діти та підлітки. Ці простори створюються за участі громади та дітей. Вони можуть включати спеціальні зони, де батьки та опікуни можуть брати участь у заходах, наглядаючи за своїми дітьми, приєднуватися до батьківських зборів та відвідувати інформаційно-просвітницькі сесії. Ці зони призначені для створення комфортного простору, де дорослі можуть розслабитися і взаємодіяти з іншими, забезпечуючи при цьому безпеку і благополуччя своїх дітей.

Організовуючи групові заходи для дітей та підлітків, важливо враховувати їхній вік, стать та будь-які обмежені можливості, які вони можуть мати. Деякі ПДД/ПДП пристосовані для конкретних вікових груп, наприклад, простори, дружні до дитини, призначені для матерів і немовлят, або простори, дружні до дівчат, – для дівчат-підлітків.

Фото 2 Фото з Дитячої точки «Спільно» в Калуському ліцеї № 7.

ПДД: ПРИНЦИПИ КРАЩОЇ ПРАКТИКИ

Існує шість міжвідомчих принципів, які сприяють впровадженню найкращих практик у розробці та впровадженні ПДД, забезпечуючи, щоб: * *click+ctrl* для переходу між темами.

1. ПДД - ЦЕ ЗАХИЩЕНЕ ТА БЕЗПЕЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ.

ПДД/ПДП є частиною більш широкої стратегії створення **безпечного середовища** для дітей та підлітків. Під час розробки та впровадження заходів ПДД/ПДП слід враховувати питання безпеки та захисту під час процесу оцінювання. Основні кроки для забезпечення безпеки та захисту включають:

- Впровадження Кодексу поведінки або Політики безпеки дітей (див. додаток) та проведення тренінгів для всіх співробітників і волонтерів ПДД.
- налагодження механізмів зворотного зв'язку та розробка протоколів щодо захисту дітей та запобігання сексуальній експлуатації та нарузі.
- Вибір безпечного та легкодоступного місця для розміщення ПДД, бажано подалі від потенційних ризиків. Проект має бути дружнім до дітей, пропонувати різні види діяльності, матеріали та ресурси для підтримки психологічного благополуччя дітей.

- Забезпечення належних приміщень з хорошою вентиляцією. Пріоритетність найму як жінок, так і чоловіків.
- Забезпечення безпечної та чистої питної води, окремих жіночих та чоловічих туалетів, достатнього освітлення та замків.
- Підтримка середовища, вільного від насильства, жорстокого поводження, експлуатації та нехтування, в якому працюють співробітники та волонтери ПДД/ПДП. Забезпечення того, щоб співробітники та волонтери ПДД дотримувалися нефізичних методів дисциплінарного впливу, були знайомі з методами та методиками «позитивної дисципліни» та працювали над зниженням рівня насильства серед дітей. Залучення дітей до планування того, як зменшити та подолати насильство, а також як і коли слід застосовувати дисциплінарні заходи.
- Сприяння формуванню позитивної поведінки серед дівчат і хлопців підліткового віку щодо питань гендеру та сексуального і репродуктивного здоров'я, використовуючи такі методи, як драматизація та рольові ігри.
- Підвищення обізнаності про захист дітей та підлітків шляхом проведення інформаційних сесій з дітьми, сім'ями та громадою.
- Складання та оприлюднення регулярних розкладів для підвищення передбачуваності. Розклад має враховувати шкільні, релігійні та інші заходи, пов'язані зі школою.
- Розгляд питання про створення зони, дружньої до немовлят для задоволення потреб немовлят і дітей молодшого віку.
- Складання розкладу з урахуванням шкільних, релігійних та інших заходів.
- Навчання персоналу та волонтерів ПДД, як виявляти та перенаправляти випадки насильства або ті, що потребують міжсекторальної підтримки, до соціальних працівників або інших відповідних суб'єктів відповідно до шляхів перенаправлення.
- Формування життєвих навичок, які дозволять дітям та підліткам більш ефективно захищати себе..

ПОРАДИ

- a. Залучати групи безпеки та логістики до оцінки місця розташування, щоб переконатися, що територія є безпечною для створення ПДД.
- b. Залучати громади, особливо дітей, до процесу вибору ПДД.
- c. Переконатися, що будівля, яка використовується як ПДД, є безпечною та захищеною і не містить жодних ризиків для дітей, таких як ризик обвалу, пошкодження тощо.
- d. Переконатися, що вона є доступною і що діти не наражаються на небезпеку, добираючись до неї.
- e. Створити дружній до дітей механізм подання скарг та зворотного зв'язку в межах ПДД, який буде доступним для всіх дітей без будь-якої дискримінації.
- f. Проводити роз'яснювальну роботу щодо потенційних ризиків для запобігання інцидентам, пов'язаним з безпекою та захистом дітей.
- g. Створити Групи підтримки «рівний-рівному» або «Патрульні групи громадської безпеки», щоб допомогти цільовим групам населення у забезпеченні безпеки їхніх дітей.
- h. Використовувати групи в соціальних мережах (наприклад, Telegram) для інформування дітей та опікунів про заплановані заходи ПДД.

2. ПДД ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ СТИМУЛЮЮЧЕ ТА СПРИЯТЛИВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ.

Щоб мати змогу розвиватися здоровим чином, діти потребують стимуляції та регулярних ігор. Особливо в дуже стресових умовах, багато дітей також потребують психосоціальної підтримки, яку вони отримують, беручи участь у цікавому та сприятливому середовищі.

- Організувати різноманітні види діяльності, які підходять дівчаткам і хлопчикам відповідно до їхнього віку та розвитку, включаючи пісні, драматургію, танці, малювання, ігри, розповіді/читання, спорт, а також базову грамотність і лічбу. Забезпечити, щоб рекреаційні матеріали та заходи відповідали культурним, гендерним і віковим особливостям та були інклюзивними. Використання культурно неприйнятних видів діяльності та матеріалів може спонукати батьків відмовитися від відправлення дітей до ПДД/ПДП. Проводити спільне оцінювання, щоб дізнатися від дітей, які види діяльності їх цікавлять, і включати їх у навчальні програми.
- Встановити баланс між структурованими груповими заняттями та вільними іграми. У певний час організувати різні види діяльності в різних місцях і дозволяти дітям обирати собі заняття.
- Створити яскраве, привабливе середовище, в якому будуть присутні кольори, місцеві іграшки, ігрові предмети, зроблені дітьми власноруч, витвори мистецтва та інші привабливі речі. Наприклад, дати ПДД місцеву назву, замість того, щоб називати його просто ПДД, для того, щоб посилити почуття причетності та сприйняття з боку громади.
- Заохочувати дорослих мотивувати дітей і позитивно взаємодіяти з дітьми, вислуховувати їх і цінувати їхню думку.
- Навчати персонал і волонтери як проводити інтерактивні ігри та заняття з дітьми, які більше зосереджені на взаємодії дитини з дитиною чи групою, ніж на використанні матеріалів чи іграшок.
- Ставитися до дітей та підлітків з повагою і заохочувати участь кожного, в тому числі дітей з інвалідністю або іншими особливими потребами.
- Надавати психосоціальну підтримку дітям, ставлячись до них з добротою, поважаючи їхню гідність, сприяючи соціальній інтеграції та повністю уникаючи словесного приниження чи тілесних покарань.
- Використовувати різні види ігор, щоб стимулювати такі якості, як креативність і розвивати навички вирішення проблем, критичного мислення, спілкування, співпраці тощо.
- Направляти дітей та підлітків, які серйозно постраждали від насильства, до спеціалізованої допомоги, якщо вона доступна. Щоб запобігти ненавмисній шкоді, терапію або спеціалізовану допомогу мають надавати лише кваліфіковані фахівці.
- Заохочувати участь підлітків в організації та проведенні деяких дитячих заходів.
- Організувати за підтримки батьків періодичні громадські заходи, які дають можливість дітям продемонструвати свої навички батькам і громаді та заохочують до підтримки дітей.

3. ПДД СПИРАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧІ СТРУКТУРИ ТА МОЖЛИВОСТІ В ГРОМАДІ.

Громадські структури підтримки та захисту дітей можуть бути зруйновані під час надзвичайних ситуацій. ПДД може допомогти сім'ям і громадам відновити або зміцнити механізми догляду за дітьми та їхнього захисту. Дійсно, як один із перших заходів реагування на гуманітарну кризу, ПДД також часто підтримує створення інших служб для дітей та підлітків. **Виявлення та співпраця з існуючими структурами і**

можливостями в громаді (наприклад, центрами соціальних послуг, охорони здоров'я, освітніми установами, юридичними та соціальними службами, жіночими та молодіжними групами) може допомогти громаді взяти на себе відповідальність за безпеку і благополуччя дітей. (Для отримання додаткової інформації про залучення громади див. розділ 4).

В контексті України, ПДД/ПДП надають можливість підтримати існуючі служби захисту дітей, такі як центри соціальних служб для сім'ї, молоді та дітей, які іноді страждають від воєнних дій. Наприклад, деякі центри можуть бути повністю зруйнованими. Іншою підтримкою є надання додаткового персоналу для роботи служб захисту дітей. Водночас, ПДД надають підтримку батькам у ситуації, коли ясла та дитячі садки недоступні, даючи змогу матерям і батькам мати декілька вільних годин, поки діти перебувають у ПДД. Це особливо актуально для батьків-ВПО, які шукають можливості працевлаштування та намагаються влаштуватися в новій громаді.

4. ПІД ЧАС РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПДД МАЮТЬ ВРАХОВУВАТИ НАЙКРАЩІ ІНТЕРЕСИ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ ПОСЛУГАМИ ПДД, А ТАКОЖ ВИКОРИСТОВУВАТИ ПІДХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЮТЬ УЧАСТЬ, ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА НЕДОПУЩЕННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ.

Створення простору, дружнього до дітей, передбачає не лише фізичне облаштування, а й цілісний підхід, який ставить на перше місце благополуччя дітей, активно залучає їх до участі та підтримує принципи рівності та інклюзивності. Враховуючи найкращі інтереси дітей, використовуючи партисипативний підхід та сприяючи недискримінації, ПДД стає важливим інструментом для підтримки дітей у складних обставинах, таких як надзвичайні ситуації або переміщення.

НАЙКРАЩІ ІНТЕРЕСИ ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ:

Під час створення простору, дружнього до дитини (ПДД), важливо ставити на перше місце інтереси та благополуччя дітей. Це означає, що кожне рішення та дія, пов'язані з проектуванням та впровадженням ПДД, мають бути спрямовані на те, що є найбільш корисним для дітей, яких вони стосуються. Це може стосуватися їхнього фізичного та психічного здоров'я, безпеки, емоційних потреб, доступу до освіти та загального розвитку. Врахування найкращих інтересів дітей забезпечує

пріоритетність безпеки, захисту та загального благополуччя всіх дітей, пропонуючи заходи та послуги, які сприяють колективній вигоді в програмах та заходах ПДД, **ставлячи потреби дітей на перше місце, враховуючи перспективи дітей**, а також **сприяючи інклюзивності** та соціальній згуртованості.

ПАРТИСИПАТИВНИЙ ПІДХІД:

Впровадження партисипативного підходу означає залучення самих дітей до процесів планування, прийняття рішень та оцінювання діяльності ПДД. Їхні думки, вподобання та ідеї мають активно запитуватися та враховуватися. Залучаючи дітей до цих процесів, ПДД стає більш пристосованим до їхніх потреб і бажань, що сприяє формуванню у дітей почуття причетності та розширенню їхніх прав і можливостей.

Фото 3. Фото з Дитячої точки «Спільно» в Охтирському молодіжному

- Забезпечити участь дівчат і хлопців, що є важливим для сприяння інклюзивності та рівності. Наприклад, залучати дівчат і хлопців підліткового віку як можливих лідерів та осіб, які приймають рішення, до розробки та впровадження ПДД. Такий підхід також допомагає створити середовище, в якому діти відчувають повагу, цінність і залученість.
- Обговорити з представниками місцевої влади (наприклад, обласними державними адміністраціями), регіональними службами у справах дітей (наприклад, центрами соціальних служб та службами у справах дітей), департаментом соціальної політики, лідерами громади, членами громади та різними підгрупами ідею створення ПДД. Заручитися підтримкою лідерів громади та місцевої влади і запитати, як громада може допомогти в організації ПДД. Запитати, чи буде місцева влада забезпечувати безпеку запропонованого місця та матеріалів ПДД (наприклад, розважальних матеріалів, навчальних предметів).
- Залучати осіб, які здійснюють догляд (у тому числі опікунів та молодь), залучаючи їх до заходів для дітей та підлітків і проводячи заходи для надання їм допомоги. Ці заходи можуть включати дискусійні групи, тренінги з догляду за дітьми та семінари.
- Мобілізувати дітей та підлітків для проведення таких заходів, як навчання за принципом «рівний-рівному», підвищення обізнаності про права дитини, питання захисту дітей, охорону здоров'я через мистецтво та ЗМІ, а також наставництво для молодших дітей з боку старших. Паралельно проводити аналогічні заходи з питань прав дитини та захисту дітей з особами, які здійснюють догляд за дітьми, щоб уникнути розривів і дисбалансу між поглядами осіб, які здійснюють догляд за дітьми, та їхніми інтересами.

ІНКЛЮЗИВНИЙ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ ПІДХІД:

ПДД надають можливість підтримувати всіх дітей та підлітків і сприяти рівності та інклюзивності. Планування та функціонування ПДД має бути вільним від будь-якої форми дискримінації. Це означає, що до кожної дитини, незалежно від її походження, етнічної приналежності, статі, інвалідності чи будь-яких інших особливостей, має бути однакове ставлення та однакові можливості в межах ПДД. Цей принцип спрямований на усунення упередженості та створення інклюзивного середовища, де кожна дитина відчуває себе бажаною та цінною. Відсутність дискримінації не лише сприяє соціальній згуртованості, а й відповідає принципам прав людини.

- Організовувати заходи, що відповідають специфічним потребам дівчат і хлопців різного віку.
- Охоплювати та залучати дітей з інвалідністю, дітей меншин (наприклад, ромської громади), працюючих дітей, дітей, які доглядають за братами і сестрами, старшими родичами або батьками з інвалідністю, дітей, які не відвідують школу, дітей, розлучених зі своїми сім'ями, дітей, які потребують особливої медичної допомоги, дітей з числа меншин та інших вразливих дітей і підлітків. Заходи мають забезпечувати участь вимушено переміщених, постраждалих від війни та інших дітей з груп ризику, а також дітей з приймаючих громад.
- Коли це доцільно, розміщувати об'єкти ПДД у місцях, де проживає значна кількість вимушено переміщених дітей, дітей, які постраждали від війни, та інших дітей з груп ризику, а також дітей з приймаючих громад, або поблизу них.
- Якщо є діти, підлітки з будь-якими потребами у сфері ПЗПСП, заходи також мають бути адаптовані, щоб відповідати їхнім проблемам і сприяти інклюзії.
- Кодекс поведінки для персоналу/фасилітаторів/волонтерів, який забезпечує відсутність дискримінації та протидію булінгу, а також захист дітей і захист від сексуальної експлуатації та наруги.
- Організовувати інформаційні сесії для дітей щодо протидії булінгу та недискримінаційної поведінки
- Співпрацювати з персоналом або організаціями, які спеціалізуються на роботі з традиційно ізольованими групами, наприклад, дівчатами-підлітками, людьми з інвалідністю тощо. Слід подбати про те, щоб фізичні аспекти ПДД (наприклад, доступність для людей з інвалідністю) дозволяли брати участь у ньому ізольованим групам населення.
- Переконатися, що простір є доступним для дітей та підлітків з унікальними проблемами та особливими потребами. Наприклад, відсутність ризику для них на шляху, а також дизайн/структура будівлі, включаючи об'єкти ПДД, забезпечують інклюзію дітей з інвалідністю.
- Розглянути можливість організації заходів в окремі часові періоди для дітей раннього віку (0-3 та 4-7 років) та їхніх вихователів, дітей шкільного віку (8-12 років) та молоді (13-18 років) відповідно. Організовувати для кожної підгрупи відповідні для розвитку види діяльності через структурні заходи.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ПДД.

Включає такі теми:

*
click+ctrl для переходу між темами.

А. ВКЛЮЧЕННЯ ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПДД

Включення питань захисту дітей в діяльність ПДД передбачає забезпечення того, щоб принципи та міркування щодо захисту дітей були враховані в усіх аспектах ПДД; розуміння прав дітей та мінімальних стандартів захисту дітей; важливість політики та кодексу поведінки щодо захисту дітей для організації, які впроваджують ПДД; механізми розгляду скарг на проблеми, які можуть виникнути, а також виявлення та реагування на ризики для захисту дітей; зв'язок зі службами захисту дітей, включення, наприклад, соціального працівника та психолога, функціональні механізми перенаправлення, інформування персоналу про те, як поводитися з делікатними та складними випадками насильства, недбалого ставлення до дітей, експлуатації та знущання над ними, ГЗН.

В. ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ.

Організації, які розглядають можливість створення ПДД, мають провести первинну оцінку, щоб визначити, чи є ПДД необхідними, безпечними та доречними в конкретному контексті. Якщо діти мають доступ до інших способів задоволення своїх потреб у захисті, психосоціалній підтримці та освіті (формальній), необхідність у ПДД може відпасти, тому важливо визначити спроможність систем соціального забезпечення та захисту дітей, включаючи ресурси та політичні рамки. Якщо є потреба у створенні ПДД, то оцінка також має допомогти визначити, яким чином можна створити ПДД ефективно та в безпечних умовах. У цій оцінці мають розглядатися більш широкі питання, які лежать в основі більш широких стратегій і програм.

Розпитайте різних членів громади – чоловіків і жінок різного етнічного та релігійного походження, лідерів, надавачів послуг, дітей та підлітків – про те, які діти в громаді є найбільш вразливими, і як найкраще залучати їх до участі в ПДД. Намагайтеся знайти дітей з унікальними проблемами та особливими потребами, а також дітей без супроводу дорослих або дітей, позбавлених батьківського піклування, оскільки вони можуть бути

приховані та виключені з соціального життя в громаді. Також візьміть до уваги молодих жінок, які очолюють домогосподарства, дітей, які не відвідують школу або працюють, а також підлітків, які доглядають за молодшими братами і сестрами, старшими родичами або батьками, які потребують особливого догляду або послуг.

Рекомендується надавати пріоритет сільським та віддаленим населеним пунктам, де діти не мають доступу до послуг, в тій самій мірі, що й у великих містах.

Основні запитання, які потрібно поставити.

Безпека та доречність ПДД	▪ Які основні загрози захисту (фізичні та психосоціальні) існують для дітей та молоді? Як вони відрізняються для різних груп, наприклад, за статтю, релігією, етнічним походженням, сексуальною орієнтацією, інвалідністю тощо? ▪ Чи допоможе ПДД запобігти або зменшити ці загрози, чи навпаки, посилять їх (наприклад, чи є ризики для дітей під час доступу до ПДД)? ▪ Чи існують інші захисні практики, які люди використовували до кризи, але не практикують зараз, і які можна було б відновити? ▪ Як діти проводять свій час? Чи відрізняється це для дівчат і хлопців чи для інших соціальних категорій? ▪ Чи посилять ПДД існуючу підтримку дітей, чи буде він дублювати існуючі заходи та підтримку? ▪ Наскільки можливими та безпечними були б ПДД в нинішніх умовах для дівчат та хлопців? ▪ Як сім'ї та громади сприймають цей тип втручання? ▪ В які ігри зазвичай грають дівчата та хлопці в рамках культури і чи можна їх організувати в ПДД?
Залучення громади та інклюзивність	▪ Як громада ставиться до створення ПДД? Чи є ймовірність того, що громада розвине дух причетності до створення ПДД? ▪ Чи здатна громада самоорганізуватися для допомоги дітям? ▪ Хто є ключовими людьми в громаді, які підтримують дітей або до яких дитина звертається, коли їй потрібна допомога чи порада? ▪ Хто є ключовими людьми в громаді, яких слід залучити до створення ПДД? ▪ Які дівчата та хлопці є дуже вразливими і можуть потребувати додаткової підтримки для участі в заходах ПДД? Зверніть увагу, що можуть існувати соціальні категорії вразливих дітей, визначені на місцевому рівні, які не є очевидними для сторонніх. ▪ Чи є інші виключені діти, які повинні брати участь у заходах ПДД, які ми, можливо, пропустили? ▪ Чи були вжиті відповідні заходи для створення дружніх до дітей механізмів подання скарг та зворотного зв'язку через використання комітетів із захисту дітей, скриньок для скарг тощо, щоб забезпечити підзвітність бенефіціарам по низхідній?

С. ВИБІР МІСЦЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПДД

Виберіть місце, яке має такі якості:

Створення простору, дружнього до дітей та підлітків, не обов'язково передбачає побудову нової будівлі, а скоріше роботу з існуючою будівлею в координації з громадою та органами влади, щоб визначити простір у громаді/середовищі, який вони сприймають як дружній та безпечний. Будівлі можуть бути тимчасовими, напівпостійними, постійними або мобільними.

▪ **Діалог з громадою/місцевою владою щодо місця розташування**

- Вибір місця має ґрунтуватися на потребах постраждалого населення.
- Зручна доступність для дітей та громад (включаючи дітей у вразливому становищі та дітей з унікальними проблемами та особливими потребами, в ідеалі – поруч з місцями, де зазвичай збираються батьки та діти).
- Поруч з іншими/додатковими послугами (спеціально для полегшення перенаправлення, зміцнення рутинних процедур і структури, наприклад, у школах тощо).
- Відсутність небезпек (як всередині, так і зовні), які можуть змусити дітей та підлітків відчувати себе незахищеними, таких як пошкоджені об'єкти, наземні міни або боєприпаси, що не розірвалися, обвалення конструкцій, ями, небезпечні уламки або сміття.
- Безпечна відстань до транспорту.
- Далеко від військових казарм, конкретна відстань має бути визначена на основі ретельної оцінки місцевого контексту та ризиків. У прийнятті обґрунтованих рішень і досягненні балансу між доступністю та безпекою можуть допомогти консультації з експертами із захисту дітей, гуманітарними організаціями та місцевою владою.
- Достатньо рівний майданчик для тимчасової споруди (за потреби), туалети та місця для миття рук.
- Достатня приватність, щоб уникнути будь-якого спостереження, доступу або контакту з боку сторонніх, невідповідних дорослих.

Важливо залучати дівчат і хлопці, молодих жінок і чоловіків, а також дорослих, зацікавлені сторони та місцеві органи влади, ставлячи запитання:

- Де збираються вразливі діти, і чи можуть ці місця бути можливими місцями для створення ПДД?
- Чи є можливе місце безпечним для здоров'я?
Чи є поблизу медичні заклади?
- Чи є в місці доступна чиста вода та туалети, пристосовані для дітей та жінок?
- Чи доступне місце для дівчат, дітей з унікальними проблемами та особливими потребами та інших вразливих дітей?
- Як змінюватиметься місце протягом сезону та календарного року? Чи можливо зберігати його прохолодним влітку і теплим взимку?

Сам простір має бути безпечним і захищеним, комфортним і здоровим для дітей та підлітків під час проведення заходів. Простір має бути обладнаний необхідними меблями та інклюзивними матеріалами, щоб усі дівчата та хлопці могли комфортно та ефективно брати участь у всіх заходах. Залежно від можливостей бюджету, можна закупити такі матеріали та обладнання:

Забезпечити, щоб простір мав таке:

В Україні небезпека може виникнути через розташування ПДД у безпосередній близькості до військових об'єктів або районів, що зазнають частих та/або інтенсивних обстрілів. У таких ситуаціях корисно поставити додаткові запитання, такі як:

- Які основні ризики для дітей у зв'язку з конфліктом або бойовими діями?
- Як можна обмежити ці ризики для дітей, які беруть участь у ПДД?
- Чи були останнім часом атаки на школи або громадські місця?
- Чи в безпеці діти по дорозі до ПДД та на зворотному шляху? Як можна підвищити їхню безпеку?

Відповіді на зазначені вище запитання слід ретельно розглядати у світлі ширшого аналізу ситуації під час прийняття рішень про те, чи варто створювати ПДД, і як саме це робити. Якщо ПДД не є безпечними або доцільними, для підтримки вразливих дітей можуть бути використані інші способи втручання на рівні сім'ї або громади.

Обов'язково:

- Належна вентиляція
- Системи затінення або охолодження для теплого клімату, достатній рівень тепла для холодного клімату
- Чиста питна вода
- Достатнє освітлення
- Окремі, гігієнічні та безпечні санвузли для хлопчиків і дівчаток, із зонами для миття рук з милом
- Системи безпеки (наприклад, забезпечити, щоб усі співробітники та волонтери, які контактують з дітьми та підлітками, мали посвідчення особи, реєструвались при вході та виході, а також мали чітку причину перебування в місці (лише супроводжувані відвідувачі з видимими бейджами).
- Аптечка першої допомоги (а також весь персонал, навчений наданню першої медичної та психологічної допомоги)
- Засоби для догляду за менструальною гігієною.
- Вогнегасник
- Інклюзивні інформаційні, освітні та комунікаційні матеріали, включаючи плакати, схеми та наочні посібники

Інші варіанти залежно від діяльності та можливостей:

- Килимки для дитячих кімнат, що зменшують травматизм.
- Безпечні для дитини іграшки, які легко чистити (наприклад, без гострих предметів, нетоксичні іграшки) і які відповідають віку.
- Дезінфікуючий засіб для чищення
- Матеріали, які можна легко поповнити на місці (наприклад, очищувач, кольорові олівці).
- Стільці та столи для особистої та ігрової кімнат. Спеціальні предмети для дівчаток і хлопчиків з унікальними проблемами та особливими потребами, такі як іграшки, що стимулюють різні органи чуття, текстуровані м'ячі, м'які іграшки, музичні інструменти, тактильні пазли, дошки для малюнків, комунікаційні картки або засоби жестової мови, картки емоцій або дошки емоцій, які допомагають дітям виражати свої почуття та емоції.
- Тихі та заспокійливі зони з м'якими подушками або кріслами-мішками для дітей, які можуть потребувати перерви або мають сенсорну чутливість.
- Обладнання, яке можна пристосувати до різних потреб, інвалідні візки, ремені для ходи.
- Спеціальне обладнання, в т.ч. матеріали, призначені безпосередньо для професійних курсів та інших заходів.
- Простір також має бути яскравим, барвистим і веселим, щоб він був привітним для дітей та їхніх вихователів.
- За можливості, приміщення слід прикрашати виробами, зробленими самими дітьми, або місцевими творами мистецтва, які є культурно прийнятними і знайомими дітям та їхнім вихователям. Діти також мають прикрашати простір і демонструвати вироби декоративно-прикладного мистецтва, які вони виготовляють під час занять

D. ПОШУК, ПЕРЕВІРКА ТА ВІДБІР ПЕРСОНАЛУ

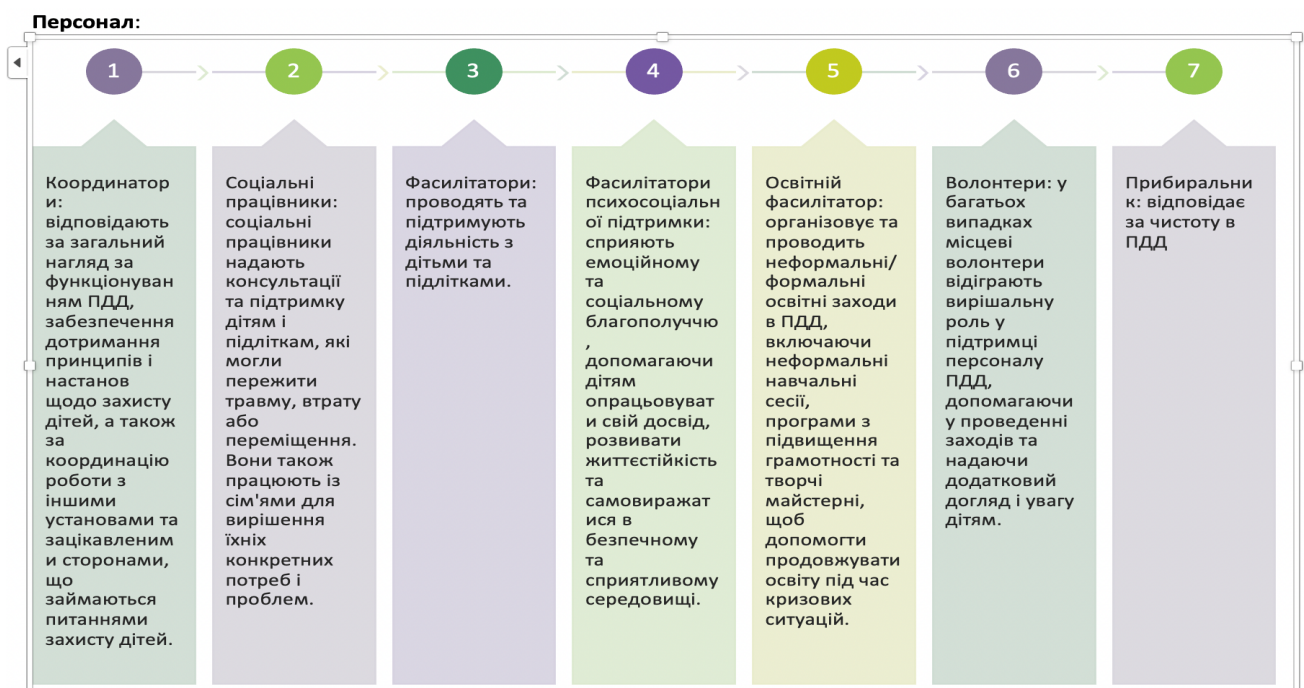
Під час пошуку та відбору персоналу слід враховувати такі фактори:

- Відбрати високомотивованих людей.
- Враховувати гендерний склад персоналу та волонтерів.
- Враховувати наявність у кандидата попереднього досвіду роботи з дітьми та підлітками.
- Забезпечити, щоб персонал та волонтери розуміли та підтримували концепцію участі дітей та підлітків.
- Розглядати співробітників та волонтерів, які мають попередню підготовку у відповідних секторах та інші навички роботи з дітьми та підлітками.

Під час відбору персоналу та волонтерів обов'язковими умовами є:

- Проводити ретельну перевірку всіх потенційних співробітників і волонтерів. Це включає перевірку їхніх особистих даних.
- Запит та перевірка їхніх судимостей, а також перевірка на наявність історії жорстокого поводження з дітьми або насильства над ними.
- Вимагати від усіх співробітників та волонтерів пройти навчання з питань захисту дітей, яке має охоплювати такі теми, як права дитини, запобігання жорстокому поводженню з дітьми, механізми звітування, а також те, як поводитися з повідомленнями про випадки жорстокого поводження або недбалого ставлення до дітей.
- Розробити чіткий і всеосяжний кодекс поведінки для персоналу та волонтерів, який визначає належну поведінку, взаємодію з дітьми та процедури повідомлення про будь-які проблеми чи підозри.
- Отримати рекомендації від попередніх роботодавців або організацій, щоб отримати уявлення про ефективність роботи, поведінку та придатність кандидата до роботи з дітьми та підлітками.

Всі вимоги до процесу найму однакові як для персоналу, так і для волонтерів.

Основна організаційна структура:

Адміністрація:
Адміністрація відіграє життєво важливу роль у загальному управлінні та координації програми ПДД. Адміністрація забезпечує наявність ресурсів для безперебійного функціонування ПДД та дотримання відповідних протоколів для захисту благополуччя та прав дітей і підлітків.

Координація є ключовою фігурою для нагляду та управління повсякденною діяльністю ПДД. Координація діяльності, сприяння комунікації між співробітниками та волонтерами, а також зв'язок із зовнішніми партнерами та зацікавленими сторонами. Координація забезпечує ефективну роботу ПДД, впровадження заходів із захисту дітей та вирішення питань психосоціального благополуччя дітей.

Керівництво: Нагляд за різними аспектами діяльності ПДД. Керівний склад відповідає за визначення стратегічних цілей, планування діяльності та моніторинг загального прогресу і впливу програми ПДД. Керівний склад забезпечує відповідність діяльності ПДД цілям організації та її ефективну роботу для задоволення потреб дітей та підлітків.

Контактні особи:
Вирішення питань та проблем учасників ПДД.

Е. НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ, КОНТРОЛЬ ТА НАСТАВНИЦТВО ДЛЯ ВСІХ КЕРІВНИКІВ.

Ефективний персонал ПДД має як високий рівень мотивації, так і відповідні навички та компетенції. Співробітники та волонтери повинні пройти початкову підготовку, яка є частиною постійного навчання, нагляду та наставництва. Це надасть їм змогу забезпечувати безпеку дітей та сприяти їхньому психосоціальному благополуччю. Це також дає можливість розвивати нові навички та приймати нові виклики, збагачуючи роботу, що виконується в рамках ПДД.

- Щоб забезпечити цю прогресію
- Персонал та волонтери повинні бути ретельно відібрані та навчені тому, як працювати з дітьми та підлітками, зокрема, як спілкуватися з дітьми та підлітками та захищати їх, як поводитися в

СПІВВІДНОШЕННЯ ДОРΟΣЛИХ І ДІТЕЙ

Мінімальні стандарти захисту дітей у гуманітарній діяльності рекомендують таке співвідношення кількості дорослих і дітей у ПДД:

Два дорослих фасилітатора на

- 20 дітей віком від 5 до 9 років.
- 25 дітей віком від 10 до 12 років

- чутливих випадках захисту, а також як організувати групові заходи з дітьми та підлітками.
- Визнавати, що співробітники та волонтери ПДД могли самі постраждати від надзвичайної ситуації і можуть отримати користь від групових обговорень.
 - Організувати серію навчальних семінарів, які підготують персонал і волонтерів до проведення ігрових і розважальних заходів та занять з виконавського мистецтва, таких як пісня, танець, театр і малювання; до навчання дітей грамоті, рахунку та життєвим навичкам; до поглиблення знань персоналу і волонтерів про розвиток дитини; а також до розгляду таких тем, як нові загрози у сфері захисту та способи їх подолання, вплив конфлікту/надзвичайної ситуації на дітей і молодь, а також відповідні засоби надання психосоціальної підтримки, шляхи перенаправлення та стандартні процедури у складних і делікатних ситуаціях, пов'язаних із захистом дітей та підлітків.

Існують різні інструменти та матеріали, які можуть бути використані персоналом та волонтерами для покращення своїх навичок, однією з рекомендацій є *«Інструментарій для створення простору, дружнього до дітей, у гуманітарних ситуаціях»*, розроблений *World Vision International* та *Референс-центром МФКК з психосоціальної підтримки (2019)*, цей тренінг був розроблений для тренерів, які мають практичні знання щодо створення простору, дружнього до дітей, та знайомі з методикою проведення психосоціальних тренінгів.

Після відбору персоналу та волонтерів слід переконатися, що вони:

- Проінформовані про політику захисту дітей.
- Зрозуміли, погодилися та підписали кодекс поведінки.
- Розуміють механізми подання скарг і те, як вони можуть повідомити про будь-які занепокоєння щодо порушень у сфері захисту дітей та підлітків у ПДД.
- Знають свою роль у ПДД та свою відповідальність за захист дітей та підлітків і піклування про них.
- Знають, як ідентифікувати та перенаправляти дітей або піклувальників, які можуть мати проблеми із захистом або потребувати спеціалізованих послуг (наприклад, психологічних консультацій).
- Отримують регулярний нагляд за своєю роботою та підтримку для власного благополуччя

Навчальний пакет також має включати щонайменше такі тренінги: перша медична допомога, перша психологічна допомога (ППД), захист від сексуальної експлуатації та гаруги (ЗСЕН), зменшення ризиків та запобігання гендерно зумовленому насильству та інші.

- Бажано забезпечити постійний розвиток персоналу/фасилітаторів ПДД, залучаючи їх до тематичних та професійних тренінгів, які можуть бути використані у повсякденній діяльності, наприклад, [«Я підтримую своїх друзів»: Тренінг для дітей та підлітків про те, як підтримати друга в біді | Ресурсний центр Save the Children](#) (*тут ви можете отримати доступ до англomовної версії онлайн*)
- [Посібник «Я підтримую своїх друзів»: Оснащення дітей та підлітків – Збірник ресурсів з питань психічного здоров'я та психосоціальної підтримки дітей та сімей – Мережа ПЗПСР](#) (*Тут ви можете отримати доступ до української версії онлайн*)
- [MHPSS.net ЗАПУСК: «Я підтримую своїх друзів» - YouTube](#) (*45-хвилинне відео про запуск ресурсного набору «Я підтримую своїх друзів»*), а також про розвиток життєвих навичок та життєстійкості тощо.

F. ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСНОЇ ПІДТРИМКИ ТА ПОСЛУГ.

ЯКІ ІСНУЮТЬ ПАКЕТИ ПОСЛУГ?

ПДД може запропонувати дітям та підліткам цілу низку послуг, залежно від можливостей організації, наявності приміщення та розміру кожного простору. Це підхід до підтримки дівчат, хлопців та підлітків для досягнення їхнього повноцінного розвитку – фізичного, когнітивного, соціального, емоційного та духовного. ПДД/ПДП має на меті просувати та вирішувати питання благополуччя дітей різними способами та забезпечувати їхню участь у житті суспільства. Мобілізувати дітей та підлітків для проведення таких заходів, як навчання за принципом «рівний-рівному», підвищення обізнаності про права дитини, питання захисту дітей, охорону здоров'я через мистецтво та ЗМІ, а також наставництво для молодших дітей з боку старших. Паралельно проводити аналогічні заходи з питань прав дитини та захисту дітей з особами, які здійснюють догляд за дітьми, щоб уникнути створення прогалин та дисбалансу між поглядами осіб, які здійснюють догляд, та дітей. ПДД надають або підтримують комплексні послуги та програми.

Повний пакет можливих послуг включає таке:

Послуги психосоціальної підтримки: включає заходи, які розвивають життєстійкість дітей, сприяють позитивному подоланню труднощів і зменшують негативний вплив на дітей подій, що викликають у них стрес. Включає базові індивідуальні консультації, структуровані групові заняття з ПСП для групи з 25-30 дітей, а також ПСП у громаді.

Розваги/відпочинок: включає відповідні до віку та культури інклюзивні види діяльності, такі як музика, танці, ігри в приміщенні та на свіжому повітрі, спорт, драматичні вистави; фізичні вправи; розповідь історій, фотографія, кіно/відео; відпочинок; читання або прослуховування читання; творче самовираження; малюнки, пазли тощо.

Заняття на основі життєвих навичок: це навички, що сприяють підвищенню життєстійкості підлітків та їхньому позитивному реагуванню на вимоги та виклики повсякденного життя. Вони будуть базуватися на контекстуалізованій навчальній програмі з життєвих навичок, яка відповідає відповідним потребам дівчат і хлопців та охоплюватиме такі теми, як ІКТ, наркоманія та вживання наркотиків, зловживання наркотиками, розбудова миру, позитивне батьківство, гендер, ГЗН, права дитини та захист, цінності та етика, дитяча праця, торгівля дітьми, ВІЛ/СНІД, інклюзія, рівність та справедливість, розвиток підлітків, здоров'я та гігієна, лідерство, базові ризики тощо.

Освіта/професійні навички: сюди входять базові навички рахунку, грамотності, професійні та підприємницькі навички. Підлітки отримають різні професійні (орієнтовані на роботу/бізнес) навички, такі як ремесло, дизайн одягу, пошиття суконь та ремонт електронних гаджетів. Базові підприємницькі навички включатимуть розробку бізнес-плану, маркетинг та бухгалтерію. Тренінг допоможе підліткам, які пройдуть навчання, розробляти та реалізовувати ідеї, які дозволять їм служити своїм громадам та заробляти на життя завдяки своїм навичкам.

Захист дітей на рівні громади: центр може бути місцем зустрічі та пунктом підтримки механізмів на рівні громади, які сприяють захисту дітей, через моніторинг ситуації, підтримку за принципом «рівний-рівному» та діяльність під керівництвом громади, включаючи комітети захисту дітей на рівні громади, дитячі клуби, підліткові клуби та групи підтримки для батьків.

Соціальна згуртованість/миротворча діяльність: діяльність, що запобігає конфліктам, сприяє примиренню, гармонії та позитивному соціальному співіснуванню між біженцями/ВПО та приймаючими громадами.

Послуги з ведення випадків та перенаправлення до служб: стосується послуг, які надають підтримку окремим дітям та їхнім опікунам через пряму соціальну роботу у відповідь на жорстоке поводження, нехтування, експлуатацію, насильство або у відповідь на конкретні проблеми у сфері захисту/вразливості. Якщо партнери мають команду з ведення випадків і можливості для ведення випадків в ПДД, для надання послуг з ведення випадків має бути доступне конфіденційне приміщення.

Якщо дитина добровільно поділиться інформацією про свій досвід насильства з дорослим, якому вона довіряє, або якщо співробітники ПДД мають занепокоєння щодо захисту дитини, вони передають випадок партнеру з ведення випадків або органу з питань захисту дітей для оцінки дитини та визначення типу послуг, яких потребує дитина, здійснення комплексного ведення випадку та, за необхідності, перенаправлення дитини до спеціалізованих служб (наприклад, психосоціальної підтримки, охорони здоров'я, протидії ГЗН, освіти або послуг з харчування). Важливо також зазначити, що ПДД є частиною встановленої системи перенаправлення для надання послуг.

ПДД повинен, як мінімум, пропонувати такі послуги:

- Ігрові та розважальні заходи для дітей та підлітків, такі як спорт, мистецтво та культурні заходи, що проводяться у структурований спосіб, щоб відновити відчуття передбачуваності та безперервності.
- Заходи із захисту дітей, такі як підвищення обізнаності щодо запобігання насильству, сексуальному насильству, жорсткому поводженню, торгівлі людьми та розлученню; як розпізнавати та уникати наземних мін та НВБ; механізми перенаправлення для виявлення та реагування на проблеми захисту дітей; кодекси поведінки для персоналу та волонтерів для запобігання насильству, жорсткому поводженню та експлуатації; батьківські навички та конструктивне вирішення питань різноманітності та конфліктів.
- Інформація про послуги та права для дітей та їхніх сімей щодо охорони здоров'я, освіти, розподілу їжі, води та інших потреб.
- Інформація про послуги із захисту дітей для дітей та сімей, такі як шляхи перенаправлення, гарячі лінії, соціальні послуги, медичні послуги
- Використання простору для інших громадських заходів, таких як групи матерів або батьків/вихователів та інші громадські зібрання, сімейні рекреаційні заходи.
- Заохочення організацій громадянського суспільства використовувати ПДД для організації своєї діяльності.
- Структуровані заходи психосоціальної підтримки для дітей, підлітків та/або осіб, які здійснюють догляд за ними.
- Структуровані заходи для підлітків, такі як підліткові клуби, розважальні заходи під керівництвом підлітків та заняття з розвитку життєвих навичок, можуть включати в себе заходи з контролю менструальної гігієни для дівчат-підлітків. Пропагування гігієни навколо ключових аспектів гігієнічної поведінки.
- Впровадження методологій партисипативного навчання
- Програма для батьків/опікунів, наприклад, заняття з позитивного батьківства
- Базова грамотність, математика та життєві навички, що актуалізуються через структурні заходи.

Г. МЕХАНІЗМИ ПОДАННЯ СКАРГ ТА ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Кожен багатоцільовий центр має надавати можливість дітям, підліткам, персоналу та громаді надавати зворотний зв'язок щодо послуг, повідомляти про зловживання та піднімати будь-які питання, які їх турбують. Спільно з дітьми та їхніми сім'ями слід розробити доступний, інклюзивний, дружній до дітей механізм зворотного зв'язку та звітності, а також широко розповсюджувати відповідну інформацію про те, як повідомляти про проблеми, що викликають занепокоєння.

Це механізм повідомлення про порушення, які спеціально вчиняються персоналом або волонтерами проти дітей та підлітків, наприклад, з метою сексуальної експлуатації або насильства. Механізми зворотного зв'язку мають бути адаптовані до статі та віку.

- Конфіденційні та безпечні
- Розглядають будь-які скарги на сексуальну експлуатацію та насильство щодо дітей і дорослих, незалежно від того, хто є порушником.
- Доступні на рівні громади та чутливі до місцевого контексту
- Легко доступні для дітей та молоді, а також маргіналізованих груп
- Максимально пов'язані з існуючими громадськими та державними структурами.
- Доповнюють та розвивають існуючі органи моніторингу.

Н. МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА

Необхідно проводити постійний моніторинг ПДД для відстеження розвитку ПДД та виявлення прогалин у рівнях мобілізації громад, якості діяльності, безпеки, матеріально-технічного забезпечення тощо.

Періодичну оцінку ПДД мають проводити люди, які мають досвід моніторингу та технічні знання, щоб визначити, чи призводить ця діяльність до значного покращення життя дітей та підлітків.

Метою моніторингу та оцінки є:

- Забезпечення якості та стандартів у ПДД (включаючи програми, структуру та діяльність)
- Вимірювання показників та відповідне коригування програм та діяльності.
- Інформування про прийняття рішень щодо існуючих програм або потенційних наступних ініціатив
- Забезпечення підзвітності зацікавленим сторонам щодо досягнень програми
- Вимірювання участі дітей, підлітків, опікунів та інших членів громади у заходах.

Реєстрація та облік відвідуваності: Кожна дитина та підліток, яка відвідує ПДД, має бути зареєстрована, а її відвідування має реєструватися щодня за допомогою інструментів для відстеження "унікальних осіб". У випадку, якщо батьки не бажають надавати дані про дітей для реєстрації. Це прийнятно. Вся інформація повинна збиратися і зберігатися відповідно до національного законодавства про захист даних. Якщо діти залишають сесію ПДД раніше, фасилітатори повинні заохочувати їх повідомити батькам про своє місцезнаходження. Крім того, для ретельного моніторингу та управління всіма відвідувачами ПДД має бути встановлена система контролю входу та виходу з приміщення з ідентифікаційними бейджами "відвідувач". Вкрай важливо вести облік усіх, хто заходить і виходить з ПДД.

Моніторинг відвідуваності допомагає спостерігати за змінами в динаміці відвідуваності. Наприклад, чому серед тих, хто відвідує, немає дітей з меншин, дітей з маргіналізованих груп, дітей з інвалідністю? Чому в п'ятницю відвідуваність вища, а в понеділок - нижча; чому на деяких заходах відвідуваність вища, а на деяких - нижча тощо. Таким чином ви зможете скоригувати розклад заходів та розширити цільові групи.

Направлення: Моніторинг направлень фіксує кількість дітей, які відвідують ПДД, перенаправлених до інших служб, а також детальну інформацію про служби, до яких здійснюються перенаправлення. Моніторинг також має відстежувати процес перенаправлення та подальшого супроводу. Вкрай важливо, щоб ці процеси відбувалися з дотриманням конфіденційності інформації про дітей та їхні сім'ї.

Моніторинг механізмів зворотного зв'язку та розгляду скарг: Моніторинг фіксує кількість, тип і тенденції отриманих відгуків та скарг. Зверніть увагу, що мають бути різні способи надання зворотного зв'язку, тобто адаптовані для дітей і для дорослих, а також анонімні та особисті варіанти.

Відвідуваність: Моніторинг відвідуваності фіксує кількість дітей, які відвідують ПДД щодня. Це означає, що записи про відвідування мають складатися на основі імен окремих дітей, які зареєстровані. Інформація має реєструватися як мінімум окремо за віком, статтю та здібностями.

Заходи: Моніторинг заходів означає ведення регулярного обліку видів діяльності, які проводяться в ПДД кожного дня. Для моніторингу заходів можна використовувати робочий аркуш планування заходів у Каталозі заходів ПДД. У ньому записуються і відстежуються заходи, які проводяться, а також відзначаються зміни, внесені на кожній сесії. Моніторинг заходів дасть вам можливість спостерігати за взаємодією дітей, їхньою активністю, залученістю, поведінкою та покращеннями. Завдяки моніторингу заходів можна виявити дітей, які потребують спеціалізованих послуг. Можна спостерігати, чи сприяє певна діяльність позитивним зрушенням і розвитку, чи ні, тощо. Таким чином можна скоригувати діяльність, методи її проведення тощо.

Стандарти якості ПДД: Моніторинг оцінює ступінь дотримання ПДД стандартів якості. Наведений нижче контрольний список є керівництвом для оцінки спостережень під час візитів на місця. Його слід використовувати разом з окремими стандартами якості. (Див., наприклад, контрольний список стандартів якості безпечних просторів нижче).

Моніторинг матеріалів: Моніторинг матеріалів включає в себе ведення точних списків запасів. Щоб забезпечити безпеку засобів, безпечних для дітей, важливо встановити чітку відповідальність та запровадити відповідні запобіжні заходи. Це допоможе створити безпечне та сприятливе середовище для дітей, що сприятиме їхньому благополуччю та розвитку.

Моніторинг матеріалів: Моніторинг матеріалів включає в себе ведення точних списків запасів. Щоб забезпечити безпеку засобів, безпечних для дітей, важливо встановити чітку відповідальність та запровадити відповідні запобіжні заходи. Це допоможе створити безпечне та сприятливе середовище для дітей, що сприятиме їхньому благополуччю та розвитку.

Скласти вичерпний інвентарний список:
Скласти детальний інвентарний список, до якого включити усе приладдя та матеріали, необхідні для роботи ПДД. Цей список має охоплювати такі речі, як іграшки, навчальні матеріали, художнє приладдя, меблі, засоби гігієни, аптечки та будь-які інші предмети, характерні для діяльності ПДД.

Розподілити відповідальність:
Призначити особу або групу осіб, відповідальних за збереження майна ПДД. Ця особа або група повинна мати необхідний досвід і повноваження для ефективного управління майном та його захисту.

Узгодити процедури, які визначають, як слід поводитися з майном ПДД, зберігати його та отримувати до нього доступ. Процедури повинні охоплювати такі аспекти, як фізична безпека, цифрова безпека, конфіденційність та належне використання.

Підтримувати стандарти якості та безпеки: Регулярно перевіряти та оцінювати стан матеріалів, щоб переконатися, що вони відповідають стандартам якості та безпеки. негайно вилучати пошкоджені або прострочені предмети з інвентарю, щоб підтримувати безпечне та дружнє до дітей середовище.

Заходи фізичної безпеки: Вживати заходів для захисту фізичного майна. Це можуть бути замкнені шафи, зони з обмеженим доступом, системи відеоспостереження та протоколи контролю відвідувачів. Необхідно вжити належних заходів безпеки, щоб запобігти несанкціонованому доступу, крадіжкам або пошкодженням.

Тренінги та підвищення обізнаності:
Проведення тренінгів для інформування персоналу, волонтерів та інших зацікавлених сторін про важливість захисту майна ПДД. Підвищення обізнаності про політику безпеки, передовий досвід та потенційні наслідки неналежного поводження з майном або несанкціонованого розголошення інформації про майно ПДД.

Регулярні аудита та оцінки:
Проводити періодичні аудита або оцінки для визначення ефективності впроваджених заходів безпеки. Виявляти будь-які вразливості або слабкі місця та оперативно вживати коригувальних заходів.

Документування та інвентаризація:
Вести детальну інвентаризацію всього майна ПДД, включаючи опис, місцезнаходження та стан. Зберігати записи про передачу або утилізацію майна. Ця документація полегшує підзвітність, відстеження та відновлення у випадку будь-яких інцидентів.

Моніторинг та повідомлення про інциденти: Створити механізми моніторингу безпеки майна ПДД та заохочувати повідомлення про будь-яку підозрілу діяльність, втрати чи порушення. Оперативно реагувати на інциденти, розслідувати їхні першопричини та вживати відповідних заходів для запобігання повторенням.

Співпраця з відповідними органами влади: Залежно від характеру майна ПДД, слід співпрацювати з правоохоронними органами, організаціями із захисту дітей та іншими відповідними органами влади з метою зміцнення безпеки та подолання будь-яких потенційних ризиків і проблем.

З іншого боку, оцінка має іншу мету. Вона показує, чи призвела та чи інша програма до значного покращення життя дітей та інших зацікавлених сторін. Знову ж таки, важливо оцінювати ПДД незалежно від умов. Існує цілий ряд методів, які можна використовувати, щоб з'ясувати, чи позитивно вплинула програма на дітей, які нею користувалися. (Детальніше про це в розділі про оцінку нижче). Процеси моніторингу та оцінки завжди мають включати активну та належну участь дітей.

Оцінювання ПДД може здійснюватися на трьох рівнях.

- A. Перший рівень є найбільш простим і стосується результатів діяльності ПДД, тобто того, що було зроблено.
- B. Наступний рівень стосується результатів ПДД, тобто того, що відбулося в житті дітей та підлітків в результаті діяльності ПДД.
- C. Третій рівень, і найскладніший для оцінки, стосується довгострокового впливу або мети ПДД. Оцінка на цьому рівні зазвичай вимагає технічної підтримки і не розглядається в цьому посібнику.

Оцінюючи результати діяльності ПДД керівники, найімовірніше, зосереджуватимуться на оцінюванні своєї роботи на рівні результатів та наслідків. Для заходів, які діти відвідують нетривалий час, оцінка буде проводитися на рівні результатів. Сюди входять такі показники, як кількість дітей та підлітків, які відвідують заходи, кількість і тип проведених заходів, підготовка та нагляд за роботою персоналу та волонтерів, рівень задоволеності дітей та підлітків, які беруть участь у заходах, а також дотримання стандартів якості.

Оцінюючи результати ПДД, де одна й та сама група дітей відвідує програму протягом тривалого періоду часу, можна виміряти певний рівень змін на рівні кінцевих результатів. Сфери результатів програм ПДД, як правило, включають набуття навичок і знань, зміни в емоційному та соціальному благополуччі, а також зміни в захисті дітей. Це можна зробити за допомогою найбільш значущих історій змін, конкретних історій, обговорень у фокус-групах і простих опитувань щодо емоційного та соціального благополуччя дітей. Можна використовувати кількісні та якісні показники (наприклад, опитування, фокус-групи з дітьми різного віку/статі/інвалідності та особами, які здійснюють догляд за ними) у діяльності з моніторингу та оцінки, щоб найкраще зрозуміти, як функціонує ПДД та який вплив він чинить (позитивний чи негативний). Наприклад, з'ясувати, чи сприймають діти ПДД як безпечне місце, чи мають вони почуття приналежності, чи подобаються їм заняття в ПДД і чи відчувають вони впевненість у тому, що можуть звернутися по допомогу для захисту від психосоціальних проблем.

ПДД, наскільки це можливо, має забезпечувати проведення заходів для дітей у ПДД в один і той самий день і час. Таким чином можна буде забезпечити стабільність груп дітей, до яких будуть приходити нові діти. Якщо будуть проводитися спеціальні або разові заходи, фасилітатори повинні намагатися будувати їх таким чином, щоб вони давали позитивні зрушення вже до кінця заходу. Ця рекомендація має бути передана всім, хто здійснюватиме фасилітацію заходів в ПДД.

ПОЕТАПНЕ ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АБО ПЕРЕХІД У КОНТЕКСТНО-ВІДПОВІДНИЙ СПОСІБ.

- У тісній співпраці з громадою та іншими зацікавленими сторонами розробити план поетапного припинення діяльності або перехідного періоду, який пов'язаний з більш широким планом відновлення. Використовувати підхід «знизу-вгору», який сприятиме підвищенню зацікавленості громади та органів державної влади у переході від використання ПДД до їхньої відповідальності. Переконатися, що громада та місцеві органи влади з самого початку знають про період поетапного припинення діяльності та/або передачі, і якнайшвидше надати інформацію про те, коли відбудеться поетапне припинення діяльності або перехід.

- Розглянути такі варіанти, як закриття ПДД після відкриття шкіл або перетворення ПДД на громадські ресурси, такі як центри раннього розвитку дітей, простори, дружні до жінок, громадські центри, приміщення для дитячих/молодіжних клубів або професійно-технічні навчальні заклади. Щоб уникнути плутанини і визнати, що надзвичайні ситуації вимагають особливого підходу до роботи, доречно називати їх інакше, ніж «ПДД». Рішення щодо цих варіантів слід приймати за повної співпраці із зацікавленими сторонами в громаді.
- Враховувати бюджетні міркування під час планування поетапного припинення діяльності або переходу.
- Надавати громадам можливість приймати ключові рішення щодо переходу ПДД, коли це можливо.
- Залучати дітей та молодь до реалізації стратегії.
- Адаптувати плани відповідно до мінливого контексту.

Приклади з практики TGH в Україні, що описують процес і ключові міркування, пов'язані зі створенням простору, дружнього до дитини, в Україні. У тематичному дослідженні висвітлено підхід, застосований для забезпечення сталості та ефективності центрів, а також залучення місцевої влади та інших зацікавлених сторін.

1. Меморандум про взаєморозуміння з регіональним представником: для забезпечення співпраці та взаємодії з місцевими органами влади підписується Меморандум про взаєморозуміння з регіональним представником. Крім того, з кожною областю укладаються додаткові угоди, виходячи з конкретного контексту та потреб, що гарантує повну обізнаність місцевої влади з цілями та діяльністю ПДД.
2. Практична оцінка та залучення місцевої влади: перед остаточним визначенням місця розташування ПДД проводиться практична оцінка з використанням внутрішніх інструментів. Ця оцінка передбачає участь принаймні одного представника місцевої влади, щоб забезпечити його внесок та залучення до процесу прийняття рішень.
3. Відповідальність Департаменту соціальних служб: з метою сприяння сталому розвитку та розробки стратегії завершення діяльності центрів ПДД завжди перебуває у віданні Департаменту соціальних служб. Це гарантує, що центри продовжуватимуть ефективно працювати навіть після початкового етапу впровадження.
4. Дотримання Кодексу поведінки та політик: для забезпечення підзвітності та професіоналізму всі зацікавлені сторони, включно з представниками місцевої влади, повністю ознайомлені з Кодексом поведінки та іншими відповідними політиками і розуміють їх. Це допомагає створити узгоджений підхід і сприяє дотриманню етичних стандартів.
5. Навчання та політика у сфері захисту дітей: проводяться регулярні тренінги з питань захисту дітей для осіб, які не займаються захистом дітей, а також впровадження політики

- захисту від сексуальної експлуатації та наругу (ЗСЕН) та забезпечення захисту дітей. Ці заходи допомагають створити безпечне та захисне середовище в межах ПДД.
6. *Негрошова компенсація для державних службовців: через законодавчі обмеження та з метою уникнення корупції, співробітники, залучені до оперативної діяльності в рамках ПДД, не отримують прямих виплат заробітної плати. В рамках державного контракту надаються альтернативні форми компенсації, такі як пільги та випалит.*
 7. *Комплексні послуги: ПДД пропонує широкий спектр послуг, включаючи психосоціальну підтримку (ПСП) через індивідуальні та групові сесії, ведення випадків, правову допомогу, тренінги із захисту в межах громади та підвищення обізнаності. Надання цих послуг ґрунтується на зворотному зв'язку та оцінці потреб, проведених з учасниками.*
 8. *Доступність та інфраструктура: ПДД спроектований таким чином, щоб бути доступним для людей з інвалідністю як ззовні, так і всередині. Він обладнаний необхідними засобами, меблями та заходами безпеки, включаючи належне укриття, камери, вогнегасники та чисту питну воду. Фізична інфраструктура також включає спеціальні місця для конфіденційних індивідуальних зустрічей, наприклад, для ПСП або правової допомоги.*
 9. *Інклюзивність та участь: ПДД не обмежується дітьми, молоддю, батьками та опікунами, а також доступний для інших людей з унікальними викликами та особливими потребами, залежно від дизайну та специфічних потреб кожного місця. Такий підхід сприяє інклюзивності та залученню до участі ширшого кола осіб.*
 10. *Співпраця з відвідувачами та механізми зворотного зв'язку: відвідувачі, в тому числі представники місцевої влади та інших організацій, заохочуються до надання відгуків та пропозицій. Цей зворотній зв'язок ретельно відстежується, і відповідно до нього вносяться корективи в діяльність, забезпечуючи постійне вдосконалення та актуальність.*
 11. *Щомісячна допомога на проживання та комунальні послуги: залежно від підтримки, що надається урядом, пропонується щомісячна допомога на оплату комунальних послуг та інших необхідних витрат. Коригування здійснюється на основі конкретних потреб та наявності безкоштовних комунальних послуг, таких як вода та електроенергія, у певних місцях.*
 12. *Робота з ВПО та створення нових структур: ініціатива з ПДД зосереджується на місцях, де таких структур раніше не існувало, особливо в районах, що приймають внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Цей підхід спрямований на вирішення унікальних проблем, з якими стикаються ВПО, та надання їм вкрай необхідної підтримки.*
 13. *Спільне навчання та співпраця: для зміцнення спроможностей місцевих партнерів проводиться комплексне навчання, що дозволяє співробітникам соціальних служб співпрацювати з персоналом ПДД. Таке спільне навчання підвищує ефективність та сталість роботи центрів.*
 14. *Співпраця з іншими організаціями: ПДД може слугувати майданчиком для інших організацій для проведення заходів, інформаційних сесій, розповсюдження інформації тощо, якщо вони відповідають принципам захисту та гуманітарним принципам, а також специфічним потребам кожної конкретної місцевості.*

15. Обмін знаннями та комунікація: щоб полегшити обмін інформацією, у співпраці із залученими відомствами розробляється спільний буклет. Буклет поширюється різними каналами, щоб забезпечити широку обізнаність і розуміння ініціативи ПДД.

Висновок: це тематичне дослідження висвітлює комплексний підхід до створення та функціонування простору, дружнього до дітей, в Україні. Залучення місцевої влади, дотримання політик і стандартів, надання різноманітних послуг, фокус на доступності та інклюзивності, співпраця із зацікавленими сторонами та механізми постійного зворотного зв'язку сприяють сталості та ефективності центрів. Ініціатива ПДД слугує моделлю для надання критично важливої підтримки вразливим групам населення, що постраждали від переміщення та конфлікту

ПДД: що можна і чого не можна робити

МОЖНА	НЕ МОЖНА
Координувати свою діяльність з урядом, місцевими органами влади та іншими установами, які впроваджують ПДД, особливо з групами захисту, психосоціальної допомоги, освіти та іншими відповідними координаційними групами.	Створити ПДД як єдине відомство без координації з іншими відомствами та урядом.
Застосовувати комплексний підхід, який включає неформальну освіту, захист та психосоціальну підтримку.	Надавати послуги ПДД лише рекреаційну та психосоціальну підтримку, оскільки потреби у захисті та освіті також потребують уваги.
Залучати громади, батьків, дівчат і хлопців до прийняття всіх ключових рішень, що стосуються ПДД, заохочуючи їх до участі в ПДД на всіх етапах роботи.	Створити ПДД як службу, що надає послуги, ставлячись до людей у громаді як до бенефіціарів.
Використовувати наявні ресурси, такі як громадські групи, батьки, культурні пісні та природні помічники, такі як молодіжні лідери та жінки, до яких діти звертаються за підтримкою. На початковому етапі можна мобілізувати команди, які відвідуватимуть громади та розважатимуть групи дітей протягом кількох годин щодня.	Відбирати та наймати аніматорів та персонал ПДД лише з-поза меж постраждалої групи або використовувати лише матеріали та заходи, принесені ззовні.
Зробити ПДД доступними та інклюзивними для дівчат, хлопців та дітей з обмеженими можливостями, а також адаптувати заходи для задоволення їхніх особливих потреб та можливостей.	Припускати, що оскільки ПДД відкритий для всіх дітей, він є доступним та інклюзивним.

Забезпечити, щоб усі співробітники та волонтери розуміли та дотримувалися відповідного кодексу поведінки.	Пропонувати співробітникам та волонтерам ПДД підписати кодекс поведінки, який вони не розуміють і який їх не цікавить.
Зробити ПДД фізично, культурно та розвивально придатними, забезпечивши достатній простір для малих груп, щоб вони могли одночасно проводити різні види діяльності.	Відобразити кольори або зображення/символи, що використовуються сторонами збройного конфлікту.
Вислуховувати та підтримувати дітей, які мають особливі проблеми, перенаправляти дітей, які потребують спеціалізованих послуг.	Просити дітей намалювати або розповісти про свій важкий досвід.
Забезпечити, щоб час і характер заходів були сумісними з розпорядком дня дівчат і хлопців та членів сім'ї.	Заздалегідь визначати види та час проведення заходів без ретельних консультацій з дівчатами і хлопцями та членами громади.
Організовувати окремі сесії або заходи в ПДД для дівчат і хлопців різних вікових груп, наприклад, 0-6 (або 0-3, 4-6), 6-10, 10-13 і 14-18 років.	Організовувати заходи в ПДД лише для дітей 4-10 років або лише для хлопців.
Забезпечити в ПДД відповідне обладнання, включаючи матеріали для ігор, засоби першої медичної допомоги, миючі засоби тощо. Використовуйте, де це можливо, місцеві та екологічно чисті матеріали.	Надмірно зосереджуватися на промислових іграшках або забувати про технічне обслуговування обладнання.
Зберігати кількість дітей, які беруть участь у ПДД, контрольованою в певний час.	Заохочувати або допускати до участі таку кількість дітей, що ПДД не в змозі підтримувати та стимулювати.
Забезпечувати постійне навчання, подальший розвиток та розбудову спроможностей аніматорів та персоналу	Запропонувати одноразовий тренінг і припустити, що в результаті аніматори та персонал будуть добре підготовлені
Спиратися на наявні дані оцінки, включати питання про ПДД у скоординовані оцінки потреб і, за потреби, проводити спеціальну оцінку перед створенням ПДД, щоб визначити, чи є вони необхідними, безпечними та відповідними до контексту.	Припускати, що ПДД є доречним втручанням у всіх контекстах.
Організувати психосоціальну підтримку для національних і місцевих працівників ПДД, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації.	Припускати, що всі національні та місцеві працівники або діти потребують консультування чи терапії. Лише важко постраждалі люди, які становлять незначну

	меншість населення, потребують таких спеціалізованих послуг у сфері психічного здоров'я.
Здійснювати моніторинг та оцінювати ПДД і використовувати інформацію для вивчення досвіду та покращення якості програм.	Нехтувати оцінкою або проводити її лише на догоду донорам.
Заздалегідь розробити разом з громадою стратегію виходу, поетапного припинення діяльності або переходу та поінформувати всі зацікавлені сторони, включаючи постраждалі та приймаючі громади, про будь-які плани виходу, переходу або припинення діяльності.	Продовжити роботу ПДД на невизначений термін або дозволити ПДД конкурувати зі школами.

ДОДАТОК:

ДОДАТОК А: КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК МОНІТОРИНГУ ПДД.

Контрольний список стандартів якості моніторингу ПДД		
Назва ПДД		
Стандарти якості	Так/Частково/Ні	Пункти дій
Дата оцінки:		
У просторі виставлені дитячі роботи		
Обладнання в хорошому стані (наприклад, іграшки не зламані)		
Немає іграшкової зброї та іграшок військового типу		
Відображено кодекс поведінки (у дружній до дітей формі)		
Заняття проводяться дві години на день, три дні на тиждень		
Одна людина відповідає за щоденний огляд обладнання та веде облік, реєстр		
Співвідношення «вихователь/дитина» є прийнятним		
Ведеться облік усіх відвідувачів		
Наявна питна вода		

Наявна (та належним чином укомплектована) аптечка першої допомоги		
Ведеться облік відвідуваності (і є актуальним/поточним)		
Чітко окреслений протокол дій у надзвичайних ситуаціях та документація		
Заздалегідь підготовлений графік роботи		
Від: World Vision International та Колумбійський університет, спільно з Save the Children, ЮНІСЕФ (2015) Оцінка простору, дружнього до дитини: Інструменти та рекомендації для моніторингу та оцінки ПДД		

ДОДАТОК В: ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ДІЙ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ.

Це адаптовані рекомендації служби освітнього омбудсмена для навчального закладу.

Ракетні удари продовжують повторюватися, і всі дитячі центри, в тому числі й «Простір, дружній до дитини», мають бути готовими та діяти чітко і злагоджено в будь-який момент. Цей документ містить рекомендації щодо підготовки та дій дітей у ПДД під час повітряної тривоги в різних ситуаціях на основі рекомендацій освітнього омбудсмена України.

За інформацією служби освітнього омбудсмена, згаданої вище, трапляються ситуації, коли батьки приходять забирати дітей до навчального закладу до оголошення тривоги або вимушено прибувають до закладу під час оголошення тривоги, щоб забрати своїх дітей із закладу. Це наражає на небезпеку як батьків, так і дітей. Усі учасники ПДД мають бути ознайомлені з правилами та положеннями, а також з тим, як діяти під час та після оголошення повітряної тривоги.

Як керівник/відповідальна особа організують роботу ПДД під час повітряної тривоги

- Начальники ПДД/Керівник повинні використовувати алгоритм Державної служби з надзвичайних ситуацій щодо підготовки учасників заходів ПДД у разі оголошення повітряної тривоги під час проведення сесії в ПДД.
- Відповідальний за ПДД має визначити безпечне укриття/захисні споруди в межах або поблизу ПДД на відстані 5-7 хвилин до безпечного укриття, в деяких регіонах необхідно переміститися до укриття за 2-3 хвилини. Всі діти та працівники ознайомлені з маршрутом до місця знаходження укриття.
- Учасники ПДД повинні бути ознайомлені з розташуванням захисних споруд і правилами поведінки під час евакуації та укриття.
- Учасники ПДД повинні вміти виконувати заходи з Плану реагування на надзвичайні ситуації або Інструкції простору, які передбачені на випадок отримання сигналу повітряної тривоги.
- Для швидкої та безпечної евакуації учасників заходів у ПДД має бути заздалегідь встановлено всі покажчики для швидкої та безпечної евакуації учасників заходів ПДД.
- Керівник повинен визначити відповідальну особу з числа працівників ПДД, яка буде супроводжувати учасників ПДД під час евакуації та укриття в захисній споруді.
- Відповідальний за ПДД заздалегідь призначає відповідальних осіб, які після евакуації перевіряють ПДД на наявність присутніх дітей за межами захисної споруди.
- Також відповідальний за ПДД повинен видати письмовий наказ або розпорядження щодо роботи ПДД та співробітників під час повітряної тривоги. Документ необхідно видати та ознайомити з ним персонал заздалегідь.

Як діяти персоналу та фасилітаторам під час повітряної тривоги

Якщо персонал і фасилітатори перебувають у приміщенні

Персонал/фасилітатори мають користуватися інструкцією Державної служби з надзвичайних ситуацій щодо дій вчителя у випадку повітряної тривоги під час занять у приміщенні:

- Відповідальна особа у разі надходження сигналу вмикає наявну систему оповіщення простору.
- Відповідальна особа має миттєво сповістити учнів (словесно) про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації та припинити заняття.
- Відповідальна особа разом з працівниками ПДД та фасилітаторами має скоординувати хід евакуації учнів від класу до захисної споруди (укриття).
- Простір, у якому фасилітатори проводять заходи, мають бути організовані для негайного пересування двома колонами в приміщенні простору, щоб швидко його покинути. Якщо є можливість, учні самоорганізуються, щоб залишити простір і перейти до захисної споруди. При обмеженому просторі для пересування діти залишають приміщення групами.
- Особи відповідальні за евакуацію повинні знаходитись у заздалегідь визначених місцях, допомогти в організації та регулюванні швидкого руху до захисної споруди. До осіб, які супроводжують дітей молодшого віку, приставити помічників.
- Медичний працівник повинен знаходитись у відведеному для нього місці для швидкого надання медичної допомоги.
- Відповідальні за евакуацію повинні знаходитися біля виходу із захисної споруди, щоб здійснювати контроль за порядком укриття учасників освітнього процесу і швидкого реагування у разі, якщо виявиться, що хтось відсутній.
- Діти, які перебувають у приміщенні або на подвір'ї простору, під час сигналу тривоги повинні рухатися під наглядом фасилітаторів або самостійно до захисної споруди.
- Відповідальні особи, всередині захисної споруди, повинні забезпечити, швидко та обережно зайняття своїх місць дітьми. Відповідальний за ПДД, повинен перевірити наявність усіх дітей.
- Під час перебування в захисній споруді фасилітатори та відповідальні особи повинні провести заходи, щоб заспокоїти дітей та всіх, хто знаходиться в ній.

Якщо повітряна тривога сталася по дорозі до/з ПДД

Департамент освіти і науки міста Києва [розробив рекомендації на випадок](#), якщо повітряна тривога застала учня дорогою до навчального закладу або з нього. Пропонуємо батькам дещо трансформовані рекомендації:

- прокласти з дитиною безпечний маршрут до школи і назад (тобто скласти своєрідний автомобільний маршрут), потім вибрати укриття, якими дитина зможе скористатися по дорозі в разі сигналу повітряної тривоги.
- пояснити дитині, що вона повинна рухатися лише за підготовленим маршрутом, не зупинятися і нікуди не звертати.
- Наголосити дитині, що якщо під час сигналу повітряної тривоги неможливо швидко дістатися до школи або будинку, вона повинна піти до вказаного вами укриття і залишатися всередині укриття, а не біля входу до нього.

- Привчити дитину не торкатися оголених електричних дротів, невідомих предметів, розказати про правила мінної безпеки. Дізнатися більше про правила мінної безпеки можна [на нашому сайті](#);
- Повідомити класному керівнику про місцезнаходження дитини або попросити дитину зробити це.

Що робити учасникам ПДД, якщо вони не встигли добігти до укриття під час обстрілу: рекомендації ДСНС

Якщо часу добігти до укриття немає, ДСНС [радить](#) :

- негайно перейти в приміщення без вікон або скористатися правилом двох стін (перша стіна поглинає силу вибуху, друга – руйнування).
- якщо виникла пожежа або пошкодження будинку – зателефонувати 101, вказавши точну адресу, поверх і покинути небезпечне місце.
- якщо в будинку стався вибух, слід якомога швидше покинути будівлю і залишити двері відчиненими, щоб рятувальники не розрізали їх.

ЩО ТАКЕ СКЛАДАННЯ ПРОГРАМ З УРАХУВАННЯМ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

- Гуманітарні організації працюють у широкому діапазоні середовищ і з різними категоріями дітей, включаючи найбільш вразливих.
- Усунути всі ризики неможливо, однак ми прагнемо забезпечити, щоб ці діти не зазнали додаткових ризиків або шкоди в результаті нашої діяльності або дій наших співробітників/представників, як навмисних, так і ненавмисних, або упущень з нашого боку. Тому ми вимагаємо від гуманітарних організацій вживати проактивних заходів для того, щоб у всіх програмних заходах виявляти потенційні ризики та працювати над усуненням і пом'якшенням цих ризиків.
- У багатьох середовищах, де ми працюємо, існують шкідливі фактори, які ми не можемо контролювати, однак ми повинні використовувати всі засоби, які є в нашому розпорядженні, щоб зменшити ймовірність і вплив фактичної шкоди або ризиків. Це те, що ми називаємо управлінням ризиками, пов'язаними із захистом дітей, і це схоже на інші форми управління ризиками.
- Для цього ми маємо переконатися, що всі програми розробляються, впроваджуються та контролюються через призму захисту дітей. Іншими словами, ми повинні бути постійно пильними.
- Такий підхід має застосовуватися на всіх рівнях в установах. Наприклад, керівники установ та вище керівництво відповідають за створення та підтримку системи забезпечення безпеки дітей, тоді як на рівні планування та оперативної діяльності низка технічних радників, менеджерів та інших співробітників відповідають за розробку пропозицій, формування програм, реалізацію робочих планів та оцінку їхньої ефективності.
- Всі ці люди повинні мати можливість виявляти ризики, повідомляти про них і зменшувати або усувати фактори ризику, якщо вони перебувають під нашим контролем. Вони також повинні знати, яких заходів слід вживати при виникненні таких ризиків або проблем, що викликають негайне занепокоєння.
- Керівники повинні забезпечити належне врахування бюджетних наслідків для складання програм з урахування факторів безпеки.

КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК ЩОДО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

Важливі міркування щодо всіх контактів з дітьми:

- Знати про ситуації, які можуть запобігти ризикам, і керувати ними.
- Планувати та організувати роботу і робоче місце так, щоб мінімізувати ризики.
- Наскільки це можливо, бути видимим під час роботи з дітьми.
- Переконатися, що існує культура відкритості, яка дозволяє піднімати та обговорювати будь-які питання, що викликають занепокоєння.

- Забезпечити відчуття підзвітності, щоб погана практика або потенційно неправомірна поведінка не залишалися безкарними.
- Поговорити з дітьми про контакти з персоналом або іншими людьми і заохочувати їх висловлювати будь-які проблеми.

Слід розширювати можливості дітей, обговорювати з ними їхні права, що є прийнятним, а що неприйнятним, і що вони можуть зробити, якщо виникла проблема.

- Підтримувати високі особисті та професійні стандарти.
- Поважати права дітей і поводитися з ними чесно, з гідністю та повагою.
- Заохочувати спільні практики з дітьми, які розвивають їхній власний потенціал захисту.

ЗРАЗОК ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ

У цій політиці викладено загальні цінності, принципи та переконання, а також описано кроки, які будуть зроблені для виконання наших зобов'язань щодо захисту дітей.

Наше зобов'язання захищати дітей.

Цінності, принципи та переконання **(вказати назву організації)**.

- ✓ Будь-яке жорстоке поводження з дітьми передбачає порушення прав дитини.
- ✓ Усі діти мають рівні права на захист від жорстокого поводження та експлуатації.
- ✓ Становище всіх дітей має бути покращене шляхом просування їхніх прав, викладених у Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини (КПД ООН). Це включає право на свободу від насильства та експлуатації.
- ✓ Жорстоке поводження з дітьми є неприпустимим.
- ✓ Ми зобов'язуємося захищати дітей, з якими працюємо або для яких працюємо.
- ✓ Коли ми працюємо через партнерів, вони несуть відповідальність за дотримання мінімальних стандартів захисту дітей у своїх програмах.

Що ми будемо робити

(*Вказати назву організації*) активно працює над виконанням наших зобов'язань щодо захисту дітей від жорстокого поводження за допомогою таких засобів:

- ✓ **Поінформованість:** ми гарантуємо, що всі співробітники та інші особи знають про проблему жорстокого поводження з дітьми та ризики для дітей.

- ✓ **Профілактика:** ми гарантуємо, що завдяки обізнаності та належній практиці персонал та інші особи мінімізують ризики для дітей.
- ✓ **Звітування:** ми гарантуємо, що співробітники та інші особи чітко знають, які кроки слід виконувати, якщо виникає занепокоєння щодо безпеки дітей.
- ✓ **Реагування:** ми забезпечимо вжиття заходів для підтримки та захисту дітей, якщо виникне занепокоєння щодо можливого жорстокого поводження з ними.

Я розумію, що для того, щоб відповідати зазначеним вище стандартам звітування та реагування, я повинен:

- ✓ серйозно ставитися до будь-яких висловлених занепокоєнь.
- ✓ вживати конкретних заходів для забезпечення захисту дітей, які є об'єктом будь-якого занепокоєння.
- ✓ підтримувати дітей, персонал або інших дорослих, які висловлюють занепокоєння або є об'єктом занепокоєння.
- ✓ діяти належним чином та ефективно, ініціюючи або співпрацюючи з будь-яким подальшим процесом розслідування.
- ✓ керуватися в процесі захисту дитини принципом «найкращих інтересів дитини»
- ✓ вислуховувати та серйозно ставитися до думок і побажань дітей; і
- ✓ працювати в партнерстві з батьками/опікунами та/або іншими фахівцями для забезпечення захисту дітей.

ЗРАЗКИ КОДЕКСІВ ПОВЕДІНКИ

Підписуючи цей Кодекс поведінки, я розумію та зобов'язуюсь дотримуватись наведених нижче положень.

Я:

- ✓ розпізнаватиму ситуації, які можуть становити небезпеку для дітей, і керуватиму цими ризиками.
- ✓ плануватиму та організовуватиму роботу і робоче місце так, щоб мінімізувати ризики.
- ✓ наскільки це можливо, буду видимим під час роботи з дітьми.
- ✓ забезпечуватиму існування культури відкритості, що дозволяє піднімати та обговорювати будь-які питання та проблеми.
- ✓ забезпечуватиму відчуття підзвітності серед персоналу, щоб погана практика або потенційно неправомірна поведінка не залишалися безкарними.
- ✓ говоритиму з дітьми про їхні контакти з персоналом або іншими особами та заохочуватиму їх висловлювати будь-які занепокоєння; і
- ✓ розширюватиму можливості дітей – обговорюватиму з ними їхні права, що є прийнятним, а що неприйнятним, і що вони можуть зробити, якщо виникла проблема.

Я розумію і визнаю, що загалом неправильно:

- ✓ проводити надмірно багато часу наодинці з дітьми далеко від інших; або
- ✓ брати дітей до себе додому, особливо там, де вони будуть наодинці з вами.

Я розумію і визнаю, що співробітники та інші особи ніколи не повинні:

- ✓ бити або іншим чином фізично нападати на дітей чи фізично ображати їх.
- ✓ розвивати фізичні/сексуальні стосунки з дітьми.
- ✓ будувати стосунки з дітьми, які можуть бути розцінені як експлуатація або насильство; або
- ✓ діяти у спосіб, який може бути насильницьким або наражати дитину на ризик насильства.

Крім того, я розумію і визнаю, що співробітники та інші особи *повинні* уникати дій або поведінки, які можуть бути витлумачені як недобросовісна практика або потенційно неправомірні. Наприклад, співробітники **за жодних обставин не повинні**

- ✓ використовувати мову, робити пропозиції або давати поради, які є недоречними, образливими або нецензурними.
- ✓ поводитися фізично неприйнятним або сексуально провокаційним чином.
- ✓ залишати дитину/дітей, з якими вони працюють, на ніч у себе вдома без нагляду.
- ✓ спати в одній кімнаті чи ліжку з дитиною, з якою вони працюють.
- ✓ робити для дітей речі особистого характеру, які вони можуть зробити для себе самі.
- ✓ потурати або брати участь у поведінці дітей, яка є незаконною, небезпечною або жорстокою.
- ✓ діяти таким чином, щоб присоромити, принизити, зневажити чи образити дітей, або іншим чином вчинити будь-яку форму емоційного насильства; або
- ✓ дискримінувати, демонструвати диференційоване ставлення або надавати перевагу певним дітям за рахунок інших.

Якщо я помічаю або маю підстави підозрювати, що співробітник або партнер (**вказати назву вашої організації**) діє всупереч цій політиці та кодексу поведінки, я розумію, що повинен негайно повідомити про це керівнику програми захисту дітей.

Керівник програми захисту дітей,

[додати правильну контактну інформацію організації]

Керівник

Підпис:

Підпис:

Ім'я:

Ім'я:

Дата:

Дата:

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ ТА РЕСУРСИ

Ми пропонуємо включити цікаві рекомендації для ознайомлення в кінці посібника.

- [Adolescent Programming Toolkit. Plan International for including participatory tools.](#)
- [Child-Friendly Feedback Mechanisms. Plan International.](#)
- [I Support My Friends: A training for children and adolescents on how to support a friend in distress | Save the Children's Resource Centre](#) (*тут можна отримати доступ до англomовної версії онлайн*)
- [I Support My Friends Resource Kit: Equipping Children and Adolescents - The Children and Families Mental Health and Psychosocial Support Resource Collection Toolkit - The MHPSS Network](#) (*Тут можна отримати доступ до української версії онлайн*)
- [MHPSS.net LAUNCH: I Support My Friends - YouTube](#) (*45-хвилинне відео про запуск посібника «Я підтримую своїх друзів»*)
- **IFRC & World Vision Operational Guidance, Activity Catalogue, and Training Manuals for CFS in Humanitarian Settings:** <https://pscentre.org/publication/child-friendly-spaces/?selected=publication-archive>
- MHPSS Minimum Service package. <https://mhpsmsp.org/en/activity/activity-introduction-10#page-1> and this one: <https://mhpsmsp.org/en/activity/relevant-guidelines-standards-and-tools-support-implementation-10#page-1>
- [MHPSS Minimum Service Package](#)
- **Інші глобальні стандарти ПДД знаходяться в цій папці**, включаючи рекомендації ЮНІСЕФ, рекомендації Робочої групи з питань захисту дітей (CPWG) та Міжвідомчої мережі співпраці з питань освіти в умовах надзвичайних ситуацій (INEE), а також рекомендації організації Save the Children. Всі ці документи старіші, а настанови WVI та МФТЧХ і ЧП багато чого взяли з цих трьох інструментів.
- Plan International Child-friendly Space guidance note